

DOMAČIN.

DOMACIN izhaja vsako soboto popoldne, če je ta dan praznik, dan poprej ob istem času. — Naročnina za Ljubljano z dostavljanjem na dom: celoletno 3 K, polletno 1 K 50 v, četrletno 75 v; po pošti: celoletno 4 K, polletno 2 K, četrletno 1 K. — **Uredništvo je na Miklošičevi cesti št. 16 v I. nadstr.** — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu DOMAČINA. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. — **Inserati (oglasi):** Trikrat razdeljena petit vrsta 24 v, cela stran 60 K. — Pri večkratnem oglašanju znaten popust. — **Upravištvo je na Miklošičevi cesti št. 16 v pritličju.**

Štev. 5.

V Ljubljani, dne 12. aprila 1913.

Leto I.

Velepomemben govor nemškega državnega kancelarja.

V seji nemškega državnega zbora z dne 7. aprila je utemeljeval državni kancelar pl. Bethmann-Hollweg novo predlogo o pomnožitvi nemške armade, ki zahteva, da naj se pomnoži armada za 4000 častnikov, 15.000 podčastnikov in 117.000 vojakov, tako da bo štela nemška armada ob mirovnem času 828.000 mož.

V uvodu svojega govora je naglašal državni kancelar, da vojne predloge zahtevajo pomnožitev vojne moči nemške, ki je po soglasni sodbi vojaških avtoritet potrebna, da se zavaruje bodočnost nemške države. Izvajal je nato: Če se nam sedaj vsili vojsko, jo bomo lahko bili, ker zaupamo svoji dobri in hrabri armadi. Nihče ne ve, če in kdaj izbruhne vojska, a po človeški pameti ne more izbruhniti vojska, v katero bi ne bila zapletena Nemčija. In če se vojska tero bi ne bila zapletena Nemčija. In če se vojska vname, potem se bomo morali boriti za svoj obstoj.

Že od začetka balkanske vojske so delale vse velesile na to, da se vojska na Balkanu samo omeji. Nobena velesila ni hotela, da si na Balkanu prisvoji novega ozemlja. Kljub temu so bile razmere več časa med najprizadetejšima državama, Rusijo in Avstro-Ogrsko, napete, vsled česar sta obe državi odredili izredne vojaške priprave. Ne morem reči, da je v kakem trenutku obstojala nevarnost vojske, a najprizadetejši bližnji kabineti so morali storiti vse, da se od vzame nasprotstvom tisto ostrost, ki bi lahko dovedla do silovitega izbruha. Angleškemu zunanjemu ministru gre zahvala, ker je v pravem duhu požrtvovalno vodil londonsko konferenco poslanikov. Nemčija mu je hvaležna, ker se je s politiko angleške države strinjala in zvesto z njo delovala. Kancelar naglašata, da se morajo sklepi londonske konference brezpogojno in najenergičneje uveljaviti. Glede na izzivajoči odpor Črne gore gre za to, da velesile tudi v bodoče skupno sodelujejo. Demonstracije brodovja se udeležujejo vse velesile, izvzemši Rusijo, ki pa je to akcijo tudi sankcionirala. Sklepi londonske konference se bodo izvedli in se morajo hitro in z vso krepkostjo izvesti, nakar se še nerešena vprašanja rešijo. Previdnost, s katero so se vršila londonska pogajanja, stališče, ki so ga velesile napram bojujočim se strankam in ki so ga te nasproti velesilam zavzemale, dokazujeta, kako dogodki na Balkanu ne vplivajo samo občutno na razmerje med velesilami, marveč ga tudi lahko usodno motijo. Dozdaj je edino določitev meja

Albaniji povzročila nasprotstvo med enim delom velesil. Za bodočnost bo pa odločilne važnosti to, da so namesto evropske Turčije z njenim pasivnim državnim življenjem nastopile sile, ki so pokazale izredno življenjsko moč. V našem interesu je, da se te sile ob mirnem delu ravno tako izkažejo, kakor so se v vojski, in da dožive balkanske dežele novo procvitanje v tesnem gospodarskem in kulturnem sodelovanju s svojimi sosedi in z vsemi evropskimi državami, ki bodo tako lahko činitelji napredka in evropskega miru.

A kljub temu ne dvomimo: Če se kdaj vname evropska vojska, v kateri bi si Slovani in Germani nasproti stali, so Germani na slabšem, kakor prej, ker so v zistemu ravnotežja velesil mesto, ki ga je dozdej Turčija zavzemala, zdaj deloma zavzele balkanske države. Ta izprememba vojaško političnega položaja na celini se je že dolgo časa pripravljala. Zdaj, ko se je v nepričakovano velikem obsegu izvedla, bi brezvestno postopali, če bi ne izvajali posledic.

Ne rečem tega zato, kakor da bi smatral spopad med Slovanstvom in Germanstvom za neizogiben. Z vlado Rusije, naše velike slovanske bratske države, živimo v prijateljskih razmerah in sem o dobrem sedstvu prepričan. Direktnih interesnih nasprotstev med Nemčijo in Rusijo ni. Plemenska nasprotstva med Germani in Slovani sama tudi ne bodo dovedla do vojske med nami in Rusijo, mi vsaj vojske ne bomo izzvali, sedanji ruski mogotci tudi ne. A tako ruskim državnikom kakor tudi nam je znano, da so zmage slovanskih balkanskih držav zelo ojačile panslavistične struje, o katerih je že Bismarck tožil in ki so tudi njega vznemirjale. Bolgarske zmage so ti krogi slavili deloma kot zmago slovanske misli v protislovju z germansko.

Slovanske struje so poleg realnih interesnih nasprotstev prispevale k napetosti, ki je to zimo obstojala med Rusijo in Avstro-Ogrsko. Ne opozarjam na razburjeno prerekanje gotovega dela ruskega in avstrijskega časopisja, ker je to splošno znano. Kot zvesti zavezniki Avstro-Ogrske smo poizkušali, kolikor je to mogoče bilo, to napetost omiliti, a ravno zato ne smemo glave v pesek skrivati. Ni mi potreba naglašati, da smo svojo zavezniško zvestobo tudi čez mejo diplomatskega posredovanja ohranili. Novo in akutno oživljenje plemenskih čuvstev je velike važnosti, ker se je po balkanski vojski izpremenil vojaško-političen položaj, s čimer moramo računati, če mislimo na bodočnost.

Nato se je pečal kancelar pl. Bethmann-Hollweg zelo obširno in temeljito z razmerami med Nemčijo in Francosko, s položajem Nemčije v zadnjih 25. letih in končno z razmerami med Nemci in Angleži in je zaključil svoj govor z markantnimi besedami: Velikanske vsote smo izdali za oboroževanje, a kljub temu smo ostali gospodarsko močni. Noben narod ni propadel zato, ker se je izčrpal z izdatki za vojsko, pač pa je veliko narodov propadlo, ker so vsled razkošja in dobrega življenja zanemarili svojo obrambno silo. Narod, ki ni dovolj požrtvovalen in ki misli, da ni dovolj bogat, da vzdrži oboroževanje, dokazuje le, da je svojo ulogo izigral.

Da, s čudovito odkritosrčnostjo je državni nemški kancelar označil stališče nemške države v sedanjem zelo nevarnem času, glasno in jasno je označil vsej Evropi, v čem tiči nevarnost sedanjega svetovnega položaja za Nemčijo in njenega razvoja v bodočnosti. In ne prikriva svojih misli je odkrito povedal, da zahteva pomnožitev vojnih moči ne iz bojazni pred Rusi in panslavisti, ampak le iz previdnosti, ker hoče biti Nemčija vsak čas in za vsak slučaj popolnoma pripravljena. Skrajni čas bi pa že tudi bil, da bi tudi v naši državi merodajni činitelji dvignili svarilen glas in označili nevarnosti, ki prete obstoju naše avstrijske države ne le s strani zunanjih, marveč še bolj nevarnih notranjih sovražnikov. V avstro-ogrski državi bi nam trebalo moža, ki bi se povzpел do poguma, z železno pestjo na merodajnem mestu udariti ob mizo in jasno in brez strahu izreči: Dotlej in ne dalje!

Iz zadnje seje deželnega odbora.

Deželni odbor privoli, da najame mestna občina ljubljanska za kanalizacijo pri kranjski deželni banki posojilo 1.000.000 kron. V ta namen izda deželna banka štiriinpolodstotne komunalne zadolžnice. Tako pridobljene komunalne obligacije se zamenjajo z vrednostnimi papirji, ki so last amortizacijskega zaklada mestnega loterijskega posojila in ki se do leta 1929. ne bodo potrebovali. Zamenjani vrednostni papirji se za toliko časa lombardirajo, dokler ne dosežejo nakupnega kurza, in sicer za to, da se preskrbujejo potrebni predjudi v gotovini za posojilo en milijon kron. Kadar dosežejo zamenjani vrednostni papirji nakupni kurz, naj se prodajo, realizat se pa porabi v pokritje lombardiranih, odnosno kontokorentnih predjudov.

Dela za vodovod v občini Hrastje, okraj Kranj, se oddajo, in sicer izkop in zasip cevne jarka „Prvi kranjski podjetniški družbi“ v Ljubljani, dobava cevi tvrdki Greinitz A. G., armature tvrdki Bopp & Reuther.

Doplačila tvrdki Hilscher & Koffend radi izrednih težav pri kopanju za vodovod v Gotenici se iz načelnih vzrokov odklonijo.

Sklene se že letos razpisati in oddati dela za vodovod za Bled in okolico, dasi državni prispevek še ni pokrit, ker so občine prevzele pokritje. Vladi se piše, da deželni odbor ne prizna stališča, na katero se je postavilo c. kr. ministrstvo za poljedelstvo v tej zadevi in se pričakuje, da bo država tako velika podjetja izdatno podpirala.

Za cepljenje prašičev proti rdečici se dovoli 1000 kron proti temu, da se predloži od vlade tarif za cepljenje.

Ker se je opazila v okrajih Kočevje, Ljubljana, Logatec, Radovljica, Novo mesto, Črnomelj in Kamnik

bolezen na spolovilih pri goveji živini, sklne deželni odbor prispevati k zatiranju te bolezni. Po dogovoru s c. kr. kmetijsko družbo, se določi za leto 1913. znesek 16.000 kron kot potreben za zatiranje te bolezni. K temu znesku bi prispeval deželni odbor z eno četrtinko, drugo četrtinko bi poravnalo c. kr. ministrstvo za poljedelstvo, tretja četrtinka bi se pokrila iz zaklada za pospeševanje živinoreje in vnovčevanja živine in zadnjo četrtinko bi morali plačati interesentje (stranke, oziroma zadruge). Ta podpora bi se porabila v prvi vrsti za nabavo zdravil in razkuževanja.

Glede umetnih gnojil se sklne: K nakupu umetnih gnojil deželni odbor redno ne prispeva in bi mogel take prošnje upoštevati le v sledečih slučajih: 1.) ako je gnojenje v zvezi z melioracijo pašnika ali travnika; 2.) ako posestnik rabi krmo za lastno živinorejo in ne za prodajo; 3.) ako ima dotični posestnik urejeno gospodarstvo, zlasti hlev in gnojno jamo, po načelih umne živinoreje.

Prošnja papirnice družbe Leykam - Josefthal za deželno podporo k zavarovanju obrežja na Ljublanici pri Slapah se odkloni, ker se je dognalo, da je tvrdka Leykam-Josefthal samolastno dvignila tovarniški jez, da poveča svojo vodno silo, in je to vzrok višjim vodnim razmeram, vsled katerih trpi struga.

Glede pritožb papirnice Leykam-Josefthal zoper zahtevo deželnega odbora, da odstrani brez dovoljenja postavljene objekte, se dožene, glede katerih naprav tvrdka ni dobila dovoljenja deželnega odbora, in tvrdko pozove, da izvrši ukaz deželnega odbora, sicer se bo to zgodilo na njeno nevarnost in stroške prisilnim potom.

Radi ureditve šolskih razmer v občini Moste in Ježica sklne deželni odbor pritrditi, da se po otvoritvi nove šole v Mostah, ki bodi šestrazrednica, šola pri Sv. Petru spremeni v štirirazrednico.

Potovalne štipendije dobe slovenski igralci: Milan Skrbinšek, Anton Verovšek in Vera Danilo-Cerarjeva.

Teleta iz ekonomije prisilne delavnice se prodajo deželni pristavi na Robežu.

10.000 potočnih postrvi se odda v deželno vodo, ki jo ima v najemu Šturm v Poljčah, iz ribogojnega zavoda Kleindienstovega.

Ker bo Nemčija dopuščala uvoz živih čebel samo iz dežela, v katerih je zatiranje kužnih bolezni pri čebelah zakonito urejeno, se predloži deželnemu zboru načrt zakona o čebeloreji.

Ker so pogajanja s prizadetimi faktorji končana, se kmetijsko-kemiško preizkuševališče podeželi. Hkrati se kmetijsko-kemiško preizkuševališče iz prostorov v Salendrovi ulici preseli v novo stanovanje na Dunajski cesti.

Sklene se predloga zakona na deželni zbor v zadevi kanalskih pristojbin v Ljubljani.

Zavrne se pritožba nemške stranke zoper službeno pragmatiko za uradnike mesta Ljubljane, ker se v nji ne zahteva od uradnikov znanje nemškega jezika in dopuščajo spričevala iz Hrvaške, Bosne in Hercegovine.

Ponudba inženirja Tobella in tvrdke Janesch & Schnell, katera hoče za deželo zgraditi elektrarno na Savi med Trbovljami in Hrastnikom po projektu trboveljske družbe, se odkloni in izdela nov projekt.

Zgradba deželne ceste in mostu Škofja Loka-kolodvor se odda „Prvi kranjski podjetniški družbi“ v Ljubljani.

Politični tedenski pregled.

Državni zbor.

Po izvajanjih zborničnega predsednika dr. Sylvestra bo državni zbor sklican na 5. majnika ob 3. uri popoldne. Meseca majnika bodo od ponedeljka do sobote seje, skupno 21 sej, v katerih se bo lahko rešil mali finančni načrt, začasen proračun in poslovnik. Zborovanje državnega zbora pa se vrši tudi še meseca junija.

Tirolski deželni zbor.

Tirolski deželni zbor se skliče na 15. aprila. Novi tirolski namestnik grof Toggenburg je 7. aprila prevzel uradne posle.

Pomnožitev francoske vojne mornarice.

Takoj ko se francoska zbornica zopet sestane, bo predložil mornariški minister zakonsko predlogo glede novincev vojne mornarice in dopolnilnega kredita 500 milijonov frankov za francosko mornarico. Gre predvsem za pomnožitev mornariškega materiala in častniškega zbora. Mornariške divizije naj se zvišajo od treh na štiri enote, tako da bo imela Francoska v kratkem osem dreadnoughtov.

Bosansko-hercegovinske železnice.

Člen I. predloge o zgradbi bosansko-hercegovinskih železnic določa, da prevzameta Bosna in Hercegovina nekatere obveznosti za slučaj, da privoli Avstro-Ogrska v gradbo železnic in da prispevek k zgradbi: od prvega gradbenega leta skozi 60 let letno 4.858.068 kron, od drugega gradbenega leta zopet 60 let še 2.600.000 K, od tretjega gradbenega leta tudi 60 let pa po 3.000.000 K. Vojaska železnica Banjaluka-Doberlin mora priti med tem z vsemi pritisklinami v deželno last. Bosna in Hercegovina si zavežeta, da tekom prihodnjih šestih let zgradijo sledeče železnice: Banjaluka-Jajce (normalnotirna), Šamac-Doboj (normalnotirna), Bugojno-Aržano (ozkotirna), Jajce-Bugojno (se normalizira), istotako Bugojno-Rama, Rama-Mostar, Brčka-Tuzla (normalnotirna) z normalnotirno progo v Bjelino in Razo, Doboj-Tuzla (se normalizira). To zadnjo progo je treba izdelati takoj, ko bo normalizirana proga Doboj-Sarajevo. Normalizira se nato proga Vakuf-Lasva. Razen tega se naj zgradi normalnotirna proga iz Tuzle čez Kladanj v Sarajevo. Bosna in Hercegovina se zavežeta, plačati ostanek stroškov, ter postaviti leta 1913. v bosanski proračun en milijon kron in vsako leto isti znesek, in sicer leta 1914. in leta 1915. po en milijon kron in v prihodnjih letih po 1,2 milijona kron več, dokler se ne doseže oni maksimum, ki ga je treba po končanih projektih za amortizacijo in obrestovanje posojila. Ustanovi se gradbeni fond za železnice. Določi se tudi, da naj skupni finančni minister najame železniško posojilo v obligacijah, ki naj se izplačajo kvečjemu v 60. letih do zneska največ 270 milijonov kron. Podjetniki naj po možnosti uporabijo samo bosansko-hercegovinske delavce.

Balkanska vojna.

Mednarodna demonstracija proti Črni gori.

Ker Črna gora brez ozira na dogovore evropske diplomacije z obleganjem in obstreljevanjem Skadra nadaljuje in se noče ukloniti nasvetom velesil, se je blokada črnogorske obali začela. Blokada je razširjena tudi na albansko obal od Bara do Drača. Blokada je dosedaj še popolnoma mirna. O izkrcavanju čet velesil še ni govora, ker se to vprašanje med velesilami šele razmotriva. Pred Barom so zbrane vse ladje velevladi.

Poveljniki mednarodnega brodovja so dobili od svojih vlad navodila, da ne smejo na lastno pest nastopati, marveč morajo vedno vprašati svoje vlade, preden kaj ukrenejo. Vojakov ne smejo prej izkrcati, dokler ne dobe za to izrecnega dovoljenja.

Ko sta pripluli angleška vojna ladja „King Edward VII.“ in francoska križarka „Edgar Quinet“ v črnogorsko morje, vršilo se je prvo posvetovanje poveljnikov vojnih ladij, katero je vodil angleški podadmiral Cecil Burney, ki mu je poverjeno poveljstvo združenega mednarodnega brodovja. Brzjavili so 5. t. m. iz Kotora črnogorski vladi, da zahtevajo spoštovanje soglasnega sklepa velesil in da naj Črna gora takoj odgovori, če je pripravljena storiti, kar žele velesile.

Na brzjavni poziv je odgovoril črnogorski ministrski predsednik poveljniku mednarodnega brodovja dne 7. t. m., da globoko obžaluje, ker vidi mednarodno brodovje zbrano v črnogorskih vodah v svrhu, da izvrši pritisk na Črno goro, da bi se pokorila želji velesil glede obleganja Skadra in ustavljenja sovražnosti Črnogorcev v albanskem ozemlju. Črna gora je tozadevno stališče izrazila 2. aprila v svoji noti na velesile. Vsled tega ponavlja ministrski predsednik ta odgovor nasproti admiralu in dostavlja, da Črna gora kljub pritisku, o katerem priča navzočnost brodovja, ne more odnehati od stališča, ki odgovarja zahtevam med zavezniki in Turčijo obstoječega vojnega stanja, kakor tudi od strani velesil ob izbruhu sovražnosti proklamiranemu načelu nevtralitete.

Odgovor Balkanske zveze na mirovno posredovanje velesil.

Zavezniki so izročili odgovor na mirovno posredovanje velesil z dne 22. marca. Odgovor naglašava hvaležnost balkanskih držav za trud evropskih vele-kabinetov, ter sprejema v principu posredovanje, toda le s sledečimi pridržki:

1.) Meja v Traciji naj bo črta Enos-Midija, toda določitev te meje ne pomenja definitivne obmejitev, marveč je ta črta le podlaga za natančno obmejitev.

2.) Balkanska zveza zahteva, da naj Turčija odstopi Egejske otoke direktno zvezi.

3.) Balkanska zveza želi spoznati predvsem meje prihodnje Albanije, ter upa, da bodo te odgovarjale svoječasno v Londonu podanim predlogom Balkanske zveze.

4.) Balkanska zveza vzdržuje v principu zahtevo po vojni odškodnini, prepušča pa natančno določitev finančni komisiji, katere se hočejo zavezniki udeležiti.

5.) Balkanska zveza je pripravljena, ustaviti sovražnosti, toda šele v trenutku, ko bodo pogoji zaveznikov sprejeti in odobreni.

Odgovor Srbije velesilam.

Srbska vlada je odgovorila velesilam na zahtevo, da naj zapusti Albanijo in glede varstva albanske narodnosti. Srbija izjavlja, da Albanije ne zapusti pred sklepom miru. Zahtevi po posebnem varstvu Albancev srbska vlada z ozirom na ustavo in zakone, glasom katerih imajo vsi državljani enake pravice in dolžnosti, ne more ugoditi.

V poluradnem komunikeju izjavlja dne 7. t. m. Srbija na noto velesil, da bo odpoklicala svoje čete izpred Skadra, ko bo mir sklenjen, ali pa Skader zavzet. Iz drugih albanskih pokrajin bo odpoklicala Srbija svoje čete, kadar bodo velesile definitivno naznanile albanske meje.

Nove zgradbe vodovodov, kapnic in napajališč.

V tekočem letu se bodo na novo zgradili, oziroma dokončali v posameznih okrajih sledeči vodovodi, kapnice in napajališča v svrhu preskrbovanja posameznih krajev z dobro in zdravo vodo.

V okrajnem glavarstvu Postojna: vodovod Selce, ki se je že jel graditi preteklo leto (proračunjeni stroški 5700 K), in kapnica Smerje (1000 K).

V okrajnem glavarstvu Kranj: vodovod Hrastje-Cirčice (66.000 K).

V ljubljanski okolici: vodovod v Grosupljem (98 tisoč kron), ki se je deloma že leta 1912. začel graditi.

V logaškem okraju: kapnica Veliki Vrh (22.000 kron), deloma že leta 1912. začeta.

V kamniškem okraju: vodovod Cirkuše (10.000 kron), vodovod v Lukovici (16.000 K), vodovod v Gornjem Tuhinju (26.000 K) in napajališče Koreno (1000 K).

V črnomeljskem okraju: vodovod Semič-Črnomelj (38.000 K), napajališče Radence (2300 K) in kapnica Osojnik (4400 K); morebiti tudi vodovod Planina Stari trg.

Dežela prispeva k posameznim zgradbam 30 odstotkov subvencije.

V preteklem letu so se zgradili sledeči vodovodi, oziroma vodne naprave: kapnica Harije (12.500 K, deželni prispevek 3125 K) v postojnskem okraju; v okraju Kočevje: vodovod v Gotenici (26.000 K, deželni prispevek 6500 K) in kapnica v Koprivniku (19.000 K, deželni prispevek 5700 K); v okraju Krško: kapnica Brezje-Gradac (20.000 K, deželni prispevek 5000 K); v okraju Logatec: vodovod Cerknica-Rakek (420.000 K, deželni prispevek 126.000 kron); v okraju Radovljica: vodovod Ljubno Predtrg (84.000 K, deželni prispevek 25.000 K); v okraju Novo mesto: vodovod Črmošnice pri Poljanah (18.000 kron, deželni prispevek 3600 K) in kapnica Veliki Orehek (2300 K, deželni prispevek 690 K); v okraju Kamnik: vodovod v Motniku (18.500 K, deželni prispevek 5550 K) in vodovod v Beču (10.500 K, deželni prispevek 3510 K). Skupni znesek, katerega je prispevala dežela k vsem tem zgradbam, znaša 184.515 kron.

Tedenske novice.

(Odlikovanje.) Cesar je imenoval mornariškega poveljnika podadmirala Hausa za svojega tajnega svetnika.

(Od politične službe.) Namesto odišlega okrajnega komisarja H. Steske je prestavljen k okrajnemu glavarstvu Kranj gospod Jožef Friedl, dosedaj okrajni komisar v Kočevju.

(Imenovanje pri državni policiji.) Policijski kancelist gosp. Franc Fink je imenovan za oficijala pri c. kr. državni policiji v Ljubljani.

(Osebna vest.) Pisarniški oficijal gosp. Martin Gomiš pri deželnem sodišču v Ljubljani je imenovan za pisarniškega nadoficijala ad personam.

(Imenovanje okrajnih šolskih nadzornikov na Kranjskem.) Kakor se poroča z Dunaja, je naučni minister imenoval za prihodnjo šestletno poslovno dobo za okrajne šolske nadzornike sledeče gospode: Za šolska okraja Postojna in Logatec ravnatelja ljudske šole v Postojni Ivana Thumo, za slovenske ljudske šole okoliškega okraja Ljubljana in šolskega okraja Kamnik ravnatelja ljudske šole Franca Gabrška v Ljubljani, za slovenske ljudske šole v šolskih okrajih Krško in Litija nadučitelja Ludovika Stiasnyja v Zagorju, za slovenske ljudske šole v šolskem okraju Kočevje učitelja na rudarski ljudski šoli v Idriji Josipa Novaka, za nemške ljudske šole v šolskih okrajih Kočevje, Novo mesto in Črnomelj nadučitelja Matijo Primoscha v Kočevju, za slovenske ljudske šole v mestnem šolskem okraju Ljubljana vadniškega učitelja na učiteljski v Ljubljani Antona Maierja, za nemške šole na Kranjskem, izvzemši nemške ljudske šole v šolskih okrajih Kočevje, Novo mesto in Črnomelj, profesorja na državni višji realci v Ljubljani dr. Henrika Svobodo, za slovenske ljudske šole v šolskih okrajih Novo mesto in Črnomelj nadučitelja Ivana Štruklja v Dobropolju in za slovenske ljudske šole v šolskih okrajih Kranj in Radovljica učitelja na ljudski šoli Karola Simona v Ljubljani.

(Iz ljudskošolske službe.) Namesto obolelega nadučitelja Josipa Jegliča je imenovana provizorična učiteljica v Naklem Marija Piškur za supletinjo na ljudski šoli v Selcih.

(Praznovanje 200letnice pragmatične sankcije po šolah.) V spomin proglasitve pragmatične sankcije dne 19. aprila 1713 je naučni minister dr. vitez pl. Hussarek ukazal, da naj se na vseh srednjih in nižjih šolah, ki so podrejene državnim učnim upravi, če le mogoče, posebno slovesno 19. aprila 200letni jubilej pragmatične sankcije praznuje. Ob tem slavlju naj se pojasni zgodovinska važnost po cesarju Karlu VI. proglašene pragmatične sankcije. Če bi se ta slavnost v posameznih slučajih ne mogla praznovati, naj osobito v višjih letnikih ob zgodovinskem pouku učitelji primerno, tako da bodo to učenci in učenke razumeli, opozarjajo na veliko važnost tega zgodovinskega dogodka.

(Za ohranitev narodnih noš) je naučni minister deželnim šolskim svetom naročil, da poskrbe za to, da bodo učiteljice ročnih del po ljudskih in meščanskih šolah, dalje na učiteljskih in tečajih za izobrazbo učiteljic ženskih ročnih del — predvsem negovale tista dela in tehnike, ki pridejo v poštev pri narodni noši, ki so se pa morda deloma že poizgubila ali se pa le nepopolno izvršujejo. Isto ministrstvo je že 15. septembra 1911 izdalo naredbo, da se ima pri risanju v vseh šolah vpoštevati domača umetnost. V svojem odloku pravi mini-

strstvo, da spada med prva sredstva za okrepitev domovinske ljubavi in za zajezenje bega z dežele — vzbujanje ljubezni za stare domače šege in običaje, za domačo ljudsko umetnost in domačo narodno nošo.

(Prepoved glede cigaret.) Finančno ministristvo je izdalo naredbo, s katero se prepoveduje zasebno izdelovanje cigaret za prodajo. To velja v vsakem slučaju, naj je tobak za cigarete kupljen v domačih državnih zalogah ali pa pravilno naročen iz Ogrske, Bosne ali inozemstva. Kaznjivo je tudi prodajanje in kupovanje takih cigaret. Za svojo lastno porabo pa sme vsak tudi v bodoče delati cigarete.

(Nova poštna nabiralnica.) S 1. aprilom je začela poslovati poštna nabiralnica v Kotredežu v litijem političnem okraju ter ima pošto zvezo s c. kr. poštnim uradom v Zagorju. Štirikrat na teden gre poštni sel iz Zagorja v Kotredež in zopet nazaj iz Kotredeža v Zagorje.

(Oddaja občinskih lovov v zakup.) Sledeči občinski lovi so se potom javne dražbe v Kranju oddali v zakup: Občinski lov Senčur pri Kranju Janezu Okornu v Visokem; občinski lov Naklo Antonu Voglarju, posestniku v Malem Naklu; občinski lov Vele-sovo profesorju Jožefu Jenkotu v Trstu; občinski lov Predoslje Jožefu Zupanu, posestniku v Gorenjem; občinski lov Sv. Jošt Janezu Paplerju, občinskemu predstojniku v Zgornji Besnici, in občinski lov Vogle Janezu Bidovcu, zidarskemu mojstru v Hujah pri Kranju. — Lov krajevne občine Žiri se bo oddal v najem potom javne dražbe počenši s 1. julijem t. l. za dobo petih let. Glavna dražba tega lova se bo vršila 22. aprila t. l. ob 3. uri popoldne v uradnih prostorih c. kr. okrajnega glavarstva v Logatcu, kjer so tudi dražbeni in najemni pogoji razpoloženi na ogled.

(Na deželni gospodinjski šoli v Repnjah) se zaključi zimski gospodinjski tečaj dne 25. aprila t. l. Letni šestmesečni tečaj pa se prične dne 5. maja t. l. in bo trajal do 25. oktobra t. l. Sprejemajo se gojenke, katere so dovršile ljudsko šolo in izpolnile 14. leto. Učenke ostanejo cel čas tečaja v zavodu šolskih sester in plačajo mesečno 30 K za hrano, stanovanje in drugo. Za obrabo pohištva in učil je plačati za cel tečaj enkrat 15 K. Prošnje za vsprejem je vlagati pri vodstvu šole v Repnjah najkasneje do 20. aprila t. l. Prošnjam je pridejati zadnje šolsko spričevalo, krstni list in zavezo izjavo staršev ali njih namestnikov, da bodo obdržali gojenko skoz cel tečaj v zavodu. Pripomnimo, da se uče gojenke teoretično in praktično vsega gospodinjstva, kot kuhanja, šivanja in krojenja, vzgoje otrok, vrtnarstva, živinoreje, dela na polju in računstva pod vodstvom šolskih sester in strokovnih učiteljev deželnega odbora.

(Trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani.) Trgovinsko ministristvo je potrdilo zopetno izvolitev veletržca in posestnika v Ljubljani gosp. Ivana Kneza za predsednika trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani in izvolitev ravnatelja g. Kamila Pammerja za podpredsednika za leto 1913.

(Občni zbor trgovskega gremija v Ljubljani) se je vršil 6. t. m. v dvorani „Mestnega doma“. Predsedoval je podpredsednik gremija J. Kostevc. Koncem leta 1912. je štel gremij 329 članov, med temi 157 protokoliranih tvrdk. Trgovskih pomočnikov je bilo 717, vajencev pa 148. — Gremij je s posebno vlogo na magistrat dosegl, da smejo ob tržnih dneh v Ljubljani prodajati na stojnicah blago le tiste osebe, ki v Ljubljani kak obrtni davek plačujejo. Prošnjo za uvedbo popolnega nedeljskega počitka za tobačne trafikante je

finančno ministristvo v zmislu obstoječih predpisov odbilo. Vprašanje glede zapiranja trgovin, o katerem je razpravljala lanski občni zbor gremija, je še nerešeno; kakor je slišati, se to vprašanje z državnim zakonom enotno uredi. Na gremijalni trgovski šoli se je pripravljajni tečaj opustil, za prvi letnik se je pa ustanovil paralelni razred. — Dohodkov je imelo društvo v minulem letu 8845 K 97 vin., stroškov pa 8796 K 89 vin.; prebitek znaša tedaj 49 K 8 vin. Čistega premoženja je imel gremij koncem leta 46.098 K 55 vin. Izvoljena sta bila v odbor gospoda: namesto odstopivšega načelnika gremija g. Alojzija Lillega, ki je opustil trgovino, za načelnika Ivan Samec in trgovec Ivan Jelačin ml. za odbornika; v razsodišče pa gg. trgovca Fran Golob in Viktor Rohrmann. — Sprejel se je predlog, da se imajo odslej vajenci pri sprejemu izkazati z zdravniškim izpričevalom. Obrtna oblast se naproša, da bolj pazi na trgovske potnike, ki obiskujejo privatne stranke in zelo škodujejo domačim trgovcem in obrtnikom. Gosp. Bonač je predlagal, da naj se razveljavi svoječasni sklep gremija, s katerim se članom pod globo prepoveduje odjemal-cem deliti reklamne koledarje; po daljši debati je vstal zadružni instruktor Steska in izjavil, da je dotični sklep gremija v zmislu obstoječih določil neveljaven. Člani gremija torej lahko dele reklamne koledarje, če hočejo.

(Napovedi za odmero davka od hišne najemščine), in sicer glede hiš, v katerih stanujejo letovičarji, treba bode v bodoče natančneje izpolnjevati, kakor doslej. — Finančno ministristvo je namreč izdalo ukaz, da se imajo tiskovine za gornje napovedi dotičnim hišnim posestnikom vročiti vsako leto en mesec preje, kakor običajno posestnikom drugih v najem oddanih hiš in da je napovedati med drugim tudi natančen naslov letovičarja (ime, poklic, kraj rednega bivališča, ulica in hišna številka.) Ker se zatajbe hišne najemščine kaznujejo in so dotične kazni zelo visoke, je v interesu vsakega posestnika, da pogojeno hišno najemščino vestno in natančno napove. Pripomni se, da gornji ukaz ne zadeva gostilen, zdravilišč in takih poslopij, v katerih se prenočevanje tujcev kot obrt izvršuje.

(Prestavljene stojnice.) Ker začno sedaj z gradnjo zbiralnika ob Šolskem drevoredu, so morali mesarji prestaviti svoje stojnice. Prestavili so za sedaj samo zgornje, to je one, ki so stale od semenišča do jubilejnega mostu. Namestili so jih na Vodnikov trg ob semenišču.

(Odhod vojaštva.) 7. aprila ob 6. zjutraj je zapustil Ljubljano tukaj čez zimo bivajoči I. bataljon 27. domobranskega pešpolka ter odkorakal z lastno godbo na čelu do kolodvora, od koder se je odpeljal do Lesc. Od tu gre v svoje poletne pozicije na Goriško peš. Da bode pot vrlih alpincev težavna, je razvideti iz dejstva, da dospo stotnije šele v soboto v svoje letne pozicije.

(Železniško postajo Javornik) na Gorenjskem namerava železniška uprava razširiti. V ta namen se odreja politični obhod in razglasilna razprava na dan 22. aprila t. l.

(Avstrijski hotelirji in gostilničarji v Ljubljani.) V torek dne 8. aprila t. l. ob pol peti uri zjutraj pripeljalo se je s posebnim vlakom z Dunaja 760 hotelirjev in gostilničarjev iz Prage, Dunaja in Krakova v Ljubljano, ki se vozijo h gostilničarskem kongresu v Trst. Na južnem kolodvoru so jih pozdravili tajnik Deželne zveze za tujski promet na Kranjskem, gospod Karel Govekar, in načelnik kranjske gostilničarske zveze, gospod Ogorelec. Zahvalil se je v imenu Državne zveze hotelirjev in gostilničarjev nje načelnik go-

spod hotelir in občinski svetovalec na Dunaju Otmar Pentz. Izletniki so imeli v Ljubljani enourni odmor ter zajtrkovali v tukajšnji kolodvorski restavraciji. Pisarna Tourist-Office pa je razdelila lične reklamne brošure in razglednice med vse udeležence. Nato so se odpeljali v Postojno, kjer jim je servirala Zveza gostilničarskih združenj pristni kranjski zajtrk, obstoječ iz pristne kranjske klobase z zeljem in en četrt litra cvička. V Postojni so si ogledali postojnsko jamo. Ob 4. uri popoldne so odrinili v Trst, kjer se vrši dvodnevni kongres, kateremu načeljuje kot častni predsednik tržaški cesarski namestnik princ Konrad Hohenlohe-Schillingsfürst, tržaški župan dr. A. Valerio in predsednik trgovske in obrtniške zbornice vitez Richetti.

(Tujski promet na Kranjskem l. 1912.) Deželna zveza za tujski promet poroča, da tujski promet na Kranjskem po statističnih tabelah, ki jih je sestavila c. kr. deželna vlada, vedno narašča. V preteklem letu je obiskalo našo deželo 102.908 tujcev. Tujski promet je torej znatno napredoval in se je število zvišalo od leta 1908., ko je bilo vseh tujcev le 75.702, za 27.206, to je približno za 40 odstotkov. Posebno lepo narašča število tujcev v našem glavnem mestu. Ljubljana je imela leta 1912. vzlic slabi poletni sezoni 75.672 tujcev, ter je bilo 7222 tujcev več v Ljubljani kot leta 1911. V gorenjskih letoviščih tujski promet tudi ni znatno napredoval. Bled je imel 5775, Bohinj 2402, Kranjska gora 624, Kamnik 354 in Toplice 1114 tujcev. Obisk postojnske jame je tudi narastel in je obiskalo v minulem letu 70.416 tujcev to svetovnoznano jamo. Obisk se je povzdignil za 11.000 oseb od leta 1911.

(Razredna loterija.) Prvo srečanje razredne loterije je določeno na 7. ali 8. oktober. Kakor se poroča, bo načrt kolektorne instrukcije še ta mesec objavljen. V svrhu razširjenja in vpeljave razredne loterije se bo razpisalo tudi okrog 150 zasebnih kolektur. Zaloge srečk bodo imele banke in bančne tvrdke, tobačne zaloge in eventualno ustanovljene družbe z omejeno zavezo in zgoraj navedene privatne kolekture.

(Izpit za zidarskega mojstra) so napravili pri c. kr. deželni vladi v Ljubljani sledeči gospodje: Vinko Štrukelj iz Ozeljana pri Gorici; Josip Jurca iz Volčjega grada pri Komnu; Anton Valič iz Skrilj pri Ajdovščini; Ivan Štepančič iz Renč pri Gorici; Peregrin Zandar iz Praporč pri Kamniku. — Za tesarskega mojstra pa je napravil izpit g. Andrej Peterka iz Dol pri Moravčah, vsi absolventi c. kr. drž. obrtne šole v Ljubljani.

(Tečaj za suho cepljenje in siljenje ameriških trt) se vrši pri državni trtnici v Bršlinu v torek dne 15. aprila t. l. Pristop ima vsak vinogradnik ali drugi interesent. Ker je ta način cepljenja najenostavnejši in se z njim najhitreje doseže obnovljenje vinogradov, želeti je obilne udeležbe od strani vinogradnikov.

(Električna razsvetljava v Selški dolini.) Občina Selce, ležeča v sredini romantične selske doline, dobi v kratki dobi, kakor se poroča iz verodostojnega vira, električno razsvetljava in moč, ki naj služi tudi raznim industrijskim prometnim namenom.

(Sarže pri ljubljanski državni policiji) so razdeljene takole: Stražnik z eno rozeto je „stražnik na poskušnjo“ (Probewachmann), stražnik z dvema rozetama je „stražnik“ (Sicherheitswachmann), stražnik s tremi rozetami je „nadstražnik“ (Oberwachmann), stražnik s tremi rozetami in trakom na levem rokavu je postajevodja, podrejen nadzorniku nižje kategorije, pravemu vodji postaje (Inspektor), ki ima tri

rozete in srebrn našitek na ovratniku. Le-te vse kontroluje kontrolni nadzornik z enako obleko, le svitlo, dolgo sabljo ima. Potem pridejo pa višji nadzorniki, ki so v statusu uradnikov.

(Prva aretacija državne policije.) Prvi aretovanec, ki ga je aretovala državna policija, se piše J. Oberman, rojen leta 1877. v Vidošičih pri Crnomlju, in je nekoliko zmešan.

(Velik požar.) Dne 1. aprila proti večeru je izbruhnil v s slamo kriti hiši posestnika Antona Osane v Stranjah pri Postojni ogenj, ki se je prav hitro razširil in uničil šest sosednjih posestev. Zgorele so hiše in gospodarska poslopja z vsemi zalogami krme in slame, vozovi in drugimi gospodarskimi orodji vred. Le popolnemu brezvetrju in požarnim brambam, ki so prihitele na lice mesta, kakor tudi neumornemu delu vaščanov se je zahvaliti, da se je ogenj omejil. Vsa škoda znaša čez 30.000 kron, ki je le deloma pokrita z zavarovalnino v približnem znesku 19.000 kron. Kako je nastal ogenj, še ni znano.

(Potres.) V Šmartnem pod Šmarno goro so dne 7. aprila ob 7. uri 15 minut jutraj čuli zemeljsko bobnenje in čutili močan horizontalni potresni sunek od zahoda proti vzhodu.

(Obesil se je) 3. aprila v Zvirčah pri Trziču v kozolcu posestnika Franca Bodljaja dninar Ignacij Horvat, ki je pristojen v občino Ovsise in rojen leta 1850.

(Samomor blazne.) V petek dne 4. marca ob poldne je izbruhnil v podstrešni sobici posestnika Ivana Kežmanc v Sapu pri Vrhniki ogenj, ki je uničil celo podstrešje. Žrtev ognja pa je bila tudi 54letna Ivana Novakova, katero so našli gasilci popolnoma zgorelo. Novakova je prišla šele koncem meseca marca iz blaznice in je stanovala sama v podstrešni sobici zgorele hiše. Splošno se sodi, da je Novakova sama zanetila ogenj.

(S steklenico za pivo težko poškodovan.) Dne 30. marca popivalo je v neki gostilni na Svetju pri Medvodah, kjer se je vršila plesna veselica, več kmet-skih fantov, med njimi tudi Valentin Polanc. Ščasoma je prišel v gostilno tudi posestnikov sin Franc Jeras, ki se je jel takoj brez vsakega vzroka prepirati. Ker se pa drugi v gostilni navzoči fantje z njim niso hoteli spuščati v prepir, zgrabil je Jeras steklenico za pivo in jo vrgel Polancu tako močno v glavo, da se je steklenica zdrobila. Polanc je zadobil znatne poškodbe.

(Mrtvo našli.) 31. marca je šla 50letna čevljarjeva žena Antonija Loboda iz Kamnika od doma in se ni več vrnila. Naslednjega dne so jo našli v dotoku Bistrice utopljeno. Najbrže se ji je zmešalo.

(Ponarejalci petkronskih novcev prijeti.) Dne 5. t. m. popoldne je prišel železniški delavec — cigan — Janez Brajdič h krošnjarju Franu Pregeljnu v Uršno selo in nakupil za blizu pet kron špecerije. To blago je hotel s ponarejenim petkronskim novcem plačati. Krošnjar je to zapazil in zagrabil za prodano blago. Brajdič se je pa iztegnil za falzifikatom. Videč, da krošnjarju ni kos, je zagrabil pol ducata slanikov in zbežal preko polja v gozd. Med tem časom pa se je zgasil v gostilni Samide v Uršnem selu Pavel Brajdič. Napil se je vina in piva. Ko pa pride do plačila, je Pavel Brajdič hotel plačati s petkronskim falzifikatom. Ponarejeni komad je pa natakarcica takoj spoznala in cigana oštela. Znani Janez Brajdič, ki je zaradi ponarejanja novcev že sedel pod ključem v Gradiški, je tudi nedavno poizkusil več petkronskih falzifikatov oddati, pa mu ni šlo. Zato je imel svoje razpečevalce. Tudi Lojze Brajdič si je kupil s takim komadom čevlje. Domneva se, da je iskati po-

narejalca kje drugje, ne med cigani. Cigani so bili samo razpečevalci. Cigane, pristojne v občino Šmihel-Stopiče, so zaprli. Falzifikati so iz svinca.

(Aretirani izseljenci.) Pred kratkim je na ljubljanskem južnem kolodvoru policijski postajevođa Večerin ustavil dva hrvaška izseljenca: Jankota Rajakoviča in Jurija Zučaka, ki sta jo hotela popihati v Ameriko, ne da bi zadostila vojaški dolžnosti. Z njima vred so zaprli tudi agenta Ilijo Brnčiča, ker je osumljen, da je navedenima preskrbel ponarejene potne liste.

(Boulanger v Ljubljani.) Pred nekaj dnevi so v Ljubljani zasačili in zaprli v Pariz pristojnega in iz Avstrije izgnanega Maksa Boulangerja.

Razne stvari po svetu.

(Proti konkurenci vojaških kapel.) Odposlanstvo avstrijske zveze godbenikov se je oglasilo pod vodstvom poslanca dr. Schurfa pri vojnem ministru Krobatinu ter se pritožilo proti konkurenci vojaških godb civilnim godbam. Odposlanstvo je opozorilo na gospodarsko škodo civilnih godbenikov, če se uporabljajo vojaške godbe kot kopališke godbe ter je navajalo med drugimi tudi Laški trg. Obenem je odposlanstvo prosilo, da naj vojno ministrstvo v interesu bednih civilnih godbenikov prepreči to konkurenco vojaških godb. Zato naj se vpelejo tarife tako za vojaške, kakor za civilne godbe. Vojni minister je obljubil, da se bo oziral na to prošnjo, da pa mora najprej slišati mnenje vojaške uprave.

(Strahovit samomor.) V domobranski vojašnici v Gradcu se je ustrelil 3. aprila zjutraj poddesetnik Kopnik. Postavil si je pred prsi strojno puško in sprožil celo vrsto streliv. Bil je popolnoma razmesarjen. Zapuстил je pismo, v katerem pravi, da se je ustrelil iz raznih vzrokov, ki pa nikogar ne brigajo.

(Velikanski požar v papirnici Gratwein.) Dne 3. t. m. ob pol 11. uri zvečer je trobetanje požarnih rogov v Gratweinu in Gratkornu pri Gradcu naznanjalo, da gori papirnica Leykam-Josefsthalske družbe v Gratweinu. Prvi trenutek se je mislilo, da gori vsa velikanska tvornica, a dejansko je gorelo le dvoje poslopij velikanske tvornice. Ob 10. uri 15 minut so zapazili, da šviga plamen iz enega velikanskih papirnih skladišč. Tvorliška požarna bramba je takoj gasila, a požara, ki se je strašno hitro širil, ni mogla zadušiti, marveč zažgalo se je tudi drugo skladišče papirja. Zgoreli sta skladišči papirja, ki je vsako 60 metrov dolgo in 10 metrov široko. Eno skladišče je iz lesa zgrajeno, ki je hitro gorelo; drugo skladišče je zidano, a tudi tu je papir hitro gorel. Več kilometrov daleč je bilo svetlo kakor po dnevi. Požarna bramba gorečih skladišč ni mogla rešiti in je delovala zgolj na to, da je požar omejila, kar se ji je posrečilo. Skladišči sta popolnoma zgoreli. Zgorelo je 200 do 300 železniških voz papirja, a je škoda večinoma po zavarovanju pokrita.

(Vulkani.) Poleg Vezuva bruha sedaj tudi Etna.

(Novi revolverji pariške policije.) ki jih rabijo za omotenje nasilnih oseb in katere so uvedli po krvavih izkušnjah z Bonnotom in drugimi apaši, so te dni prvič praktično preizkusili. Ukrotiti je bilo treba zbesnelega zamorskega milijonarja Vitalo Pothina, ki ima v francoski Guyani velike plantaže, a je obolel na živcih in se prišel v Pariz zdraviti. Stanje se mu pa ni izboljšalo, marveč poslabšalo in slednjič je začel še besneti. Slepo je streljal na domače in množico, ki se je pred hišo na-

brala. Poklicana policija je porušila neko steno in odtod z omotilnimi (smrdljivimi) revolverji streljala na Pothina, ki se je kmalu onesvestil. Ko so ga zvezali, so ga zdramili; eksperiment mu ni prav nič škodoval.

(Nesreča na francoskem podmorskem čolnu. Več oseb utonilo.) Mornariški prefekt v Toulonu poroča mornariškemu ministru, da je s podmorskega čolna „Tourquoise“ odnesel val sedem oseb na morje; utonilo jih je pet, dva mornarja so rešili.

(Odklonjena tožba belgijskih princezinj.) Priziv belgijskih princezinj Lujize in Štefanije glede na dedščino po svojem očetu je prizivno sodišče odklonilo.

(Nesreča na morju.) Torpedovki 114 in 18 sta ponesrečili pri vajah v bližini Margateja. Obe ladji sta močno poškodovani.

(Častnik zblaznel.) V Budimpešti je zblaznel stotnik Erdelyi na cesti. S pestmi in s sabljo je napadel pasante. Nesrečnežu je nenadoma otemnel um.

(Aviatska nesreča.) Ubil se je v Versaillesu podčastnik Faure, ki je padel s svojim aeroplanom.

(Najstarejše drevo na svetu) je po dosedanjih poročilih prirodopiscev drevo, ki so je pred kratkim zasledili v nekem gozdu v Kaliforniji in ki je tudi najvišje drevo na svetu, kajti visoko je 116 metrov. Kakor pravijo znanstveniki, je to drevo rastle že v času, ko je Salomon dal sekati libanonske cedre za zgradbo jeruzalemskega templja.

Kmetijstvo in gospodarstvo.

O opojnih pijačah.

Ako hočemo veljati za omikani narod, potem moramo poznati najpoprej sami sebe ter moramo delovati na to, da oplemenitimo svoj narodni značaj in svojo voljo. Le tak narod se ohrani na svetovnem odru, ki v neprestanem vzajemnem tekmovanju narodov koraka v ospredju z duhom dobe in s težnjami omike. Omika se kaže ne samo s telesom, temveč poglavitno z duhom. Ker je razum sedež plemenitih, obenem pa tudi globokih čustev, zato si moramo prizadevati po lastni, močni, nepremagljivi volji in po samozatajevanju, da obvladajo površje plemeniti nagoni. Da se morejo roditi plemeniti nagoni in blagodušna čustva, treba možgane varovati vseh razburljivih sredstev, kakor so n. pr. opojne pijače. V kratkih besedah opišemo potrepeljivemu čitatelju grozno in pogubonosno delo, ki ga povzroča alkohol ali špirit, kateremu strežemo, žalibog, toli radovoljno in požrtvovalno. Snov, ki se imenuje alkohol, se nahaja v vseh opojnih pijačah, naj je to pivo, vino, žganje, rum, rozolja ali razni likerji. Da je alkohol strup, in sicer hud strup, spoznamo iz sledečega slučaja: Domačemu zajcu, ki je tehtal 1 kg, so vlili v grlo žličico žganja in ta je v tem trenutku poginil. Tudi drugod so opazovali škodljive posledice tega „oslajenega strupa“, kakor imenuje alkohol sloviti češki učenjak, ravnatelj Kalal. Natančno je izračunjeno, da liter piva vsebuje 40 gramov strupa, v enaki množini vina ga gotovo ni manj. Ali potemtakem more biti še trezen in pri zdravi pameti takšen človek, ki izpije na dan 10 vrčkov piva ali dva litra vina? Tak človek je zastrupljen, nima in ne more imeti jasnih pojmov, rad se krega, izgubi okus za jed, postane trinog svoje žene in svojih otrok in končno se ga lahko lotijo razne bolezni. Bolezni ledvic in možgan, oskornjenje cevi, vodenika v jetrih, zlatica, jetika in vse druge bolezni so večinoma posledica nespametnega už-

vanja opojnih pijač. Zato ne moremo dovolj odločno svariti pred nevarnostjo alkohola. Posledice in hudi učinki alkohola se kažejo predvsem na čustvu. Pijanček je neizmerno vznemirljiv, njegova čustva se izpreminjajo hitro in naglo, zato je pri njem vztrajnost za določne težnje in za stanovitna dejanja res nemogoča. Njegova volja peša in hira in to pešanje volje je obenem vzrok in izvir lahkomišelnosti. Alkohol pomaga prezgodaj polniti pokopališča, bolnišnice, kaznilnice in norišnice. Pijanček umira prezgodaj. Pri nejasnem razumu, Slovenci pravijo „v židani volji“, napravi marsikatero neumno, za katero se mora potem kesati in pokoriti v ječi. Pijančevanje spravi veliko ljudi v norišnice. Francoski zdravnik v zavodu za slaboumne, Legraine, pravi, da se dve tretjini slaboumnih ljudi rekrutirata iz alkoholikov. Alkoholizem ima vpliv tudi na potomce. Ako opazujemo rodbine pijančkov v več generacijah, potem lahko spoznamo, da so otroci takih starišev navadno duševno in telesno poabljeni ter so prijemljivi za razne težke bolezni (ples svetega Vida, božjast) in umirajo prezgodaj. Pisatelj Klausener iz Düsseldorfa poroča o neki rodbini, ki jo je zasledoval po kronikah od sedanjega časa do leta 1740. Zena in mati obenem, rojena omenjenega leta, je bila pijanka, umrla pa je precej v visoki starosti. Leta 1893. je bilo 834 njenih potomcev. Klausener je dognal pri 700 članih te rodbine, kako so živeli in umrli. Izmed teh je bilo 181 vlačug, 142 beračic, 46 jih je bilo v ubožnici, 76 moških je bilo hudodelcev, izmed teh 7 morilcev. V četrtem kolenu so bile vse ženske dotične rodbine podvržene nesramnemu življenju, moški pa so bili vsi hudodelci. Za rod omenjene matere pijanke iz leta 1740. je morala plačati država do šest milijonov kron za razne sodnijske in odgonske stroške, za bolniško postrežbo in za podporo. Kjer gospoduje alkohol, tam gine zadovoljnost in veselje do življenja, tam se razpašajo tudi slabe lastnosti. Veliki ruski mislec Lev Nikolajevič Tolstoj je videl v alkoholu največjega škodljivca omike in npravnosti ter najhujšega sovražnika za ljudstvo. Sloveči angleški državnik Gladstone je nekoč dejal: „Hujše kot lakota, kuga in vojska razsaja alkohol.“ In povedal je čisto resnico. Alkohol ne nudi nobene moči. Moč, ki jo pijanec občuti po zavžitju opojne pijače, je samo navidezna, traja le trenutek, dokler namreč traja omamljenje, potem pa sledi opešanje moči — fizični in moralni maček. Ako je resnica, da alkohol krepi, zakaj pa potem abstinenti (ki ne pijejo opojnih pijač), izvrše več dela, kakor pa tisti, ki pijejo alkohol? Amerikanski veleobrtnik Carnegie plača vsem delavcem, ki izpričajo, da so abstinenti, 10 odstotkov od vseh svojih dohodkov, kajti ti delavci — kakor sam trdi — so za 10 odstotkov več vredni. Zasloveli graditelj železnic, Brassey, je izračunal, da je skupina delavcev, v kateri so bili sami abstinenti, tekom osem in pol ure napravila več kakor druga skupina, v kateri so bili alkoholiki, tekom 10 ur. Zato je nedvomno, da alkohol ne krepi, temveč slabi. Alkohol nima nikake redilne vrednosti. Pivo vsebuje sicer nekaj redilnih snovi (slad), toda v tako neznatni meri, da vrednost te pijače ni v nikakem razmerju z njeno ceno. Liter piva (40 vinarjev) nima večje redilne moči kakor kos kruha za 5 vinarjev. Vsak pijanček je tedaj tat svojega žepa. Tožimo in tarnamo, da smo revno, neznatno ljudstvo. A kdo je kriv naše revščine? Gotovo vam pade v glavo, da vsak izmed nas je nekoliko kriv teh neznosnih razmer. Ako narod zapije vsako leto do 200 milijonov kron v vinu, pivu in žganju, ali se mar more imenovati še reven? Res je sramota za

Avstrijo, da je v njej 127.000 žganjaren in samo 18.200 ljudskih šol — z drugimi besedami: v Avstriji je sedemkrat več žganjaren kakor šol. Zato odpovejte se tej razvadi, ne pijte opojnih pijač in varčujte! Nikdar še ni prepozno, če le hoče pamet — potem telo mora. Ako vsak dan prištedite za pivo ali za vino le 30 vinarjev, potem imate lahko v 20 letih čedno hišico.

Podrobnosti.

Večkrat je treba popraviti kakšen plot pred hišo, keg-ljišče, kakšno utico na vrtu, ker grdo izgleda, če so deske tako pisane, nekaj novih lepih, druge stare, rjave. V takem slučaju je najbolje plot ali steno pobarvati. Z oljnato bojo bi bilo to predrago; ker so deske navadno le sirovo rezane in ne pooblane, barvo zelo upijajo. Pod imenom „švedska ali ruska boja“ se rabi za take svrhe barvilo, ki izvrstno pokriva, dobro čuva les ali steno pred vremenskimi nezgodami in ne stane mnogo. Vsak si ga lahko sam pripravi. Pol kilograma vitrijola kuhaj v mehki vodi, dokler se popolnoma ne razpusti. Potem ukuhaj notri dva kilograma ržene moke, da izgleda kakor močnik ter primešaj še poldrug kilogram lanenega olja ali pa lanenega firneža, v katerem si poprej na ognju oprezno raztopil en kilogram kolofonija. Vse to je treba dobro skupaj prekuhati in premešati. Tej tvarini pridene v vroči vodi razpuščenega okra, če hočeš dobiti lepo leseno barvo. Če hočeš zeleno bojo, deni notri zelene zemlje, če hočeš rdečo, pa žganega okra ali bolusa. Če so barve pretemne, primešaj krede ali pogašenega apna, če so ti presvetle, pa frankfurtskega črnila. Mineralne boje za to stvar niso. Če ti je tvarina pregosta, primešaj malo kropa. Barvati moraš enakomerno, ne tu predebelo, tam pretenko; barvo večkrat s kakšno lopatico dobro premešaj.

Jetika je zelo nalezljiva bolezen, to ve danes že vsak otrok in vendar se ljudje tako malo čuvajo pred njo. Pazi se pred njo! Ni treba, da se ogneš jetičnemu človeku na klaftro daleč, ampak poljublaj ga tudi nikar. Če živiš z bolnikom pod eno streho, ga lepo pouči, naj ne pljuje po tleh. Pljunek se posuši in bacili se s prahom vzdignejo v zrak in okužijo druge zdrave ljudi. Če sam nisi ravno trdnega zdravja in pokašljavaš, je tvoja dolžnost, da čuvaš ne le sebe, ampak tudi druge ljudi. Če imaš otroke, ne poljubuj jih na usta, zakaj bi jih okuževal brez potrebe. Tebi ne bo boljše, četudi oboliijo vsi, ki so okrog tebe. Pripeti se pa tudi lahko, da tvoja narava bolezni zmaga in preboli, da ozdraviš, a tisti, ki si jih okužil s svojo nemarnostjo, hirajo in umrjejo, da pokoplješ ženo ali otroka, ki so našli bolezen od tebe. Bog je dal človeku pamet, da se ve varovati zlega. Če kašljaš, pljuvaj v posodo, v kateri je voda in če daš malo karbola notri, bo še boljše; če kihaš, drži robec pred obrazom, slin ne požiraj, ker bi mogel dobiti poleg pljučne jetike še črevno jetiko. Pij vedno iz enega kozarca in ne pusti, da bi drugi jedli s tvojo žlico. Tvoje perilo naj se posebej pere, tvoji žepni robci naj se ne valjajo okrog in ne mešajo z drugim perilom. Posebno na otroke pazi, ne puščaj jih spati v tvoji postelji in če je mogoče, naj ne bodo niti podnevi niti ponoči v tvoji sobi. Tvoja najsvetejša dolžnost je, da jih varuješ vsega hudega in bdiš v prvi vrsti nad njihovim zdravjem. Če začneš kašljati in slabeti, pojdi k zdravniku in poslušaj njegov svet, jej mnogo in krepko hrano: meso, mnogo mleka. V začetku se lahko brez velikega truda rešiš bolezni, seveda, če so že vsa pljuča inficirana, je tudi najskrbnejše zdravljenje zastoj in prekasno.